

Cultura Poporului

GAZETA SOCIETĂȚII „CULTURA POPORULUI”

SUB CONDUCEREA COMITETULUI DE ACTIUNE A „CULTUREI POPORULUI”

Prim Redactor: V. Cătru

Administrația: Piața Cuza Vodă 16

Redacția: Str. Dorobanților 11

Secretar: V. Nicoră

ABONAMENTE ANUALE: pentru cititori 30 Lei | pentru autorități 60 Lei | pentru întreprinderi financiare . . . 100 Lei

Povestea fraților

Dupa multa vreme petrecuta in departate străinătăți, copiii unei părinte cu inima îndurerată ca nu-i are lângă el, s'au adunat însfârșit la vatra lor.

Și, pe când erau departe de casa părintească, chinuți de viața grea între străini, framântați de amintirile copilăriei lor ferice, arși de dorul căminului depărtat și de frații lăsați acasă, se legănau cu visuri scurte ca odată și odată vor fi iarăși cu toții loialți în casa lor părintească.

A sosit și ziua revăderii când s'au adunat cu toții, purtați de același dor și încălzii de aceeași dragoste de frație temeinică și desăvârșită.

Dar frații trăiți în departate străinătăți au adus cu ei, fără voia lor, obiceiuri străine care nu se potriveau cu acelea din casa lor bătrânească. Au adus cu ei o undă de mandrie, ca ei cunosc lumea mai bine trăind în străinătăți unde — ziceu ei — lumea-i mai luminată și mai ascuțită la minte. Au mai adus cu ei credința că — deși erau mai puțin de cât cei rămași acasă — totuși ei trebuie să aducă îndreptările, pe care vroiau cu deasila să le infaptuiască în casa părintească, deși aceste îndreptări nu erau potrivite cu gospodăria fraților trăiți acasă.

Și de unde, la început, câteva zile frații trăiau într-o deplină bucurie, înțelegere, de unde, privirile le erau zimbătoare și pline de dragoste, când șarpele răului a aruncat între ei veninul durerii de stăpânire în bătrâneasca lor casă, au început zilele mohorate. Se uitau chioraș unii la alții, se împungeau cu vorbe dureroase, se certau pentru lucruri de nimic și la un moment dat, unul dintre frații veniți de departe, cu ochii posomorâți și coplesit de mandria neîndreptată ca el ar fi cel mai deștept și mai cu cap, hotărâse scurt că dacă în-

dreptările pe care el vrea să le facă nu sunt primite, atunci el desface gospodăria și-i hotărât să împartă moșia părintească și să-și ia partea ce el zicea că-i se cuvine ca s'o conducă așa cum știe și cum vrea el.

O tăcere tristă a urmat vorbele lui. O jale grea a invalid inima celorlalți frați, care știau că datina lor era să nu se împartă moșia lor crâmpene mici, că ei doar știau din bătrâni cântecul:

„Unde-i unul nu-i putere
„La nevoi și la durere,
„Unde-s doi puterea crește
„Și dușmanul nu sporește”.

Și în timpul când frații se certau dela conducerea gospodăriei lor, în timpul când vrăjmașia părea că se cuibărește în casa lor bătrânească, dușmanii vecini,

cari nici odată nu priviseră cu dragoste la temeinicia gospodăriei lor întregite își frecau mâinile de bucurie, priveau cu zîmbet de mulțumire în curtea vecină, așteptând momentul prielnic ca să facă el pace între frații cari se certau dela lucruri de nimic și cu desăvârșire greșite.

Dar bucuria dușmanilor n'a trecut mult că frații au îndreptat pe drumul bun, pe răstăcitul care vroia s'o pornească, l-au silit, fără voia lui, să fie cuminte și ascultător.

Și liniștea a revenit în temeinica lor gospodărie.

Și o perioadă de fericire și propășire a pornit să se infiripe între toți frații adunați sub acoperișul casei părintești.

Valdemar.

„Un om”

Sunt unele vorbe, care întrebuintate în viața de toate zilele și sub stăpânirea împrejurărilor sociale, își pierd vechiul lor înțeles și căpătând un alt înțeles nou, cuprind în el o întreagă înlănțuire de fapte.

Eri, stam de vorbă cu vre-o câțiva intelectuali să „punem țara la cale”, cum zice românul, când vrea să arate că nu se vorbește despre interese direct personale ci despre interesele generale ale societății. Și cum ne plâgeam toți că ne prea inabură atmosfera îmbăcsită de atâta interes personal și de o așa exagerată dorință de parvenire; cum ne trudeam ca între cunoștințele ce avem să găsim un om „dintr'o bucată” pe al cărui cuvânt să te poți sprijini în orice împrejurare, om care să stea dărz în fața tuturor tentațiilor așa de multe în societatea de azi, de-odată unul dintre noi a pronunțat un nume, — pe care n-l dau, căci n'am dreptul —

spunându-ne că acela este „un adevărat om”.

E vorba de un slujbaș al țării noastre, care în toate împrejurările a dat dovadă de o neșovălnică cinste, de o deplină conștiință în îndeplinirea datoriilor sale, de o aplicare sfântă a legilor care cadeau în cercul activității sale, și care cu toate acestea, — sau mai bine zis, din aceste pricini, — duce o viață mai mult de cât modestă, strecurându-se anevoie printre greutatea vieții de azi. S'au dat nenumărate pilde din viața lui necunoscută, care dovedeau cu prisosință cele spuse mai sus și toți terminaram — și cei ce-l cunoșteau bine, și cei care acuma auziau de el — cu îmbucurătoarea constatare, că „acesta-i un adevărat om”.

Și iată cum înțelesul cuvântului „om” s'a schimbat cu totul.

Da, da! Nu toți-acei care se îmbracă, merg, vorbesc

și trăesc ca oamenii nu toți sunt „oameni”.

Viața socială a lămurit într'un chip de nețagăduit că nici înfașurarea, nici portul, nici întreaga viață și manifestare fiziologică, nu sunt îndeajuns pentru a dovedi că cineva e „om”.

Pentru a fi „om”, un „adevărat om” se cer calități sufletești, care din nefericire se găsesc tot mai rar, în această framântare josnică, în care interesul personal este drojdia care dospește și face să crească într'un mod ne mai auzit de rușinos și degradant, acele numeroase fapte urate meschine, și câte odată chiar scandaloase.

Se zicea odinioara că ne trebuiesc „caractere”. Și după o lungă așteptare în care nu prea am fost mulțumiți de constatarea că tot mai rar răsar aceste mult căutate „caractere”, s'a renunțat la ele, și astăzi dorim să avem cât mai mulți „oameni”, care prin binefăcătoarea lor activitate să curețe din drumul societății toate guvernele, ce împrăstie în jurul lor mireazma cu totul neplăcută a faptelor urate.

Da, avem nevoie de „oameni” câți mai mulți și mai desăvârșiți „oameni”. Căci numai ei ne vor scăpa din făgașul nonorocit în care ne zbatem. Pentru toate interesele societății, pentru toate locurile de conducători, pentru toate însărcinările de încredere și de folos social, să nu ne lăsăm orbiți de certificatele de studii și de diplomele cu care vin înarmați acei ce ne cer încrederea noastră, ci să căutăm dacă aceste titluri-au în urma lor un suflet cinstit, o inimă curată, „un adevărat om”.

Nici titlurile, nici abilitatea, nici înfașurarea celor ce au încrederea noastră nu ne vor scăpa de rău, ci numai „adevărații oameni”.

Ne trebuie „oameni”.

Gh. Moldovanu

Către noi îndrumări

Însemna-va războiul pentru noi și o răsturnare a unora din dogmele vechiului nostru sistem de guvernământ?

Până astăzi, punctul de vedere al interesului de partid a fost mai totdeauna predominant în alegerea personalului administrativ iar uneori și în girarea afacerilor publice.

Nu spunem un lucru nou. Nu s'a sfiit s'a mărturisească în plin parlament, de atâtea ori în trecut și în prezent. Explicații și scuze se pot găsi și se găsesc destule. Nu i vorba de a acuza pe cineva, ci de-a constata și-a reclama îndreptare. Îndreptarea nu poate sta decât într'o singură sfortare: Acesta de a socoti pentru un moment, ori ce interes de partid, ori cât de superior ar părea, ca existent, și a avea în vedere numai interesul general, binele tuturor. O primă măsură se impune deci guvernărilor și nădăjdum că o vor lua: înălțurarea, fără cruțare, a oricărui funcționar, mic sau mare, care'n vremurile grele prin care trecem, nu poate corec-punde situațiunei ce ocupă.

În timpuri normale, mai era posibil ca oameni nu tocmai calificați să capete însărcinări mai pre sus de priceperea și energia lor.

Când mai bine, când mai rău, mașina administrativă mergea înainte.

Acum însă a gresală, o lipsă de pricepere, o șovăire, o întârziere în îndeplinirea datoriilor pot avea unuări incalculabile.

Intr'o prefacere ca cea din timpul de față toate se leagă și formează un imens mecanism care, în alcătuirea lui, cuprinde întreaga viață a unui stat și în care toate resorturile, administrative, economice, sociale, militare, sunt într'o strânsă dependență unele de altele. În lături deci cu toți cei cari într'un fel sau altul, fac dovada incapacității lor.

Știm că se mai găsesc încă unii care și închipuesc că acțiunea de la centru, man-

Cuvântul nostru

testată, prin ordine, prin reglementare, prin instrucțiuni, prin tot felu de dispozițiuni, cari pot fi — și multe au fost excelente — în stare să înlocuiească zelul și competența organelor menite să le execute. De sigur, e bine să se dea direcțiile necesare. Atât însă nu ajunge.

Ne trebuie oameni cari să le aplice. Ne trebuie oameni scriși la treburile serioase. Oamenii competenți, oamenii energici pentru vremurile excepționale în care trăim!

Li vom găsi în organizațiile de partid, să-i întrebăm în

nu-i vom găsi, să-i luăm din afară; dar să-i luăm cu un ceas mai înainte de cât cu unul mai târziu.

Țara va fi recunoscătoare acelorora cari vor face-o și nădăjduim că acei cari au răspunderile vor și să aibă, la timp, și curajul acestei înperioase operații chirurgicale.

Ori cine înțelege într'akfel clipe pe care o trăim, e un nemernic! Peste această însă, dacă vor fi existând, valul credinței adevărate și al jertfei curate va trece prăvălindu-i adâncul în țării.

S. S.

Apel către toți Români

În 10 Septembrie anul viitor (1922) se împlinesc 50 de ani dela moartea marelui erou național Avram Iancu, regele Munților Apuseni și conducătorul Românilor în anii vijelioși 1818—1849. Peste alți trei ani (1924) se împlinesc 100 de ani dela nașterea lui. Tot atât de prieluri, deci, pentru noi de a ne ruga din bună vreme la o cămăra deamă serbătoare.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” cu sediul central în Sibiu, dar cu ramificații întinse în întreg Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul, vrea să organizeze, între altele, cu aceste prilejuri și un muzeu istoric al Munților Apuseni, mai ales cu privire la marea mișcare din anii aceia, în casa lui Avram Iancu din Vidra, casă ce e în proprietatea „Asociațiunii”, întregită cu încăperi potrivite anume pentru muzeu.

Sunt atâtea lucruri de cules, care astăzi se mai găsesc ascunse prin casele vrednicilor noștri Români de pretutindeni, mai ales prin ale bravilor noștri Moși, dar ca mâne cine știe, dacă se vor mai păstra. De aceea credem că e o datorie națională primordială, ca toate amintirile istorice, care le mai putem strânge încă, să le strângem cât mai neamănat în proiectatul muzeu.

Așa ar fi tablourile, desemele, fotografiile, stampele, gravurile etc. care reprezintă pe eroii noștri naționali de atunci. Avram Iancu (sunt cunoscute mai multe portrete ale lui, dar încă nu toate), Protopopul Simion Balint, tribunii Andreica, Clemente Aiudenaul, Buteanul, Dragoș, Corcheș, Vlăduț, Simionuț, Ecaterina Varga, Pelagiu Roșu; prefectii Axentie Severu, V. Moldovanu și alții, și alții.

Vederi de ale comunelor și câmpurilor de luptă mai însemnate: Abrud, Mărișel, Fântânele, Buceș, Aind, Mihalt ș. a.

Arme din acel timp: puști, pistoale, lănci, tunuri de cireș, buciune (tulnice), goarne, trompete, dobe, ghioage, măciuci furei de fer, coase, pumnale ș. a.

Costume (șepci sau capele, pălării, sumane, cioareci, opinci de atunci, eventual uniforme diferite de legionari și glogași inele ș. a.)

Chipuri ce reprezintă grupuri de ostași, scene din viața de tabără, încercări de luptă ș. a. lucrute în miniatură din ghips, din lemn, oară, sau alte materii.

Apele, proclamațiuni, ziare, memorii, însemnări, noțte, scrisori, eventual chiar corespondența întreagă a diferitelor personaje istorice. Cărți, studii, hărți cu referință la trecutul istoric al Munților Apuseni, și mai ales la mișcarea din 1848—1849.

Trebuie culese apoi, până când le mai știu contemporanii sau cei ce le-au auzit dela contemporanii, feluritele tradiții, legende, povestiri, anecdote, snoave, amintiri, versiuni despre oamenii mari de atunci, despre luptele din diferite localități, poezii populare ș. a.

Obiecte purtate ori folosite de personalitățile de seamă de atunci, arătându-se a fiecare proveniența lor (de unde și dela cine sunt? data (când s-au făcut sau întrebuițat împrejurările și alte amănunte de interes pentru cunoașterea oamenilor și timpurilor de atunci).

Aceste și alte obiecte, risipite în atâtea case particulare, nu pot fi privite de toți Români, — adunate însă la un loc ele sunt un mare bun comun, un adevărat tesaur național.

Sperând că oamenii noștri vor înțelege însemnătatea lucrului și ne vor da mână de ajutor la adunarea diferitelor obiecte, precum și la aranjarea lor, rugăm pe toate persoanele, care au asemenea obiecte să le predea agenturii comunale a Asociațiunii pe adresa d-lui Traian Ban-

ciu, preot în Vidra de jos, sau d-lui Petru Popovici, protopop în Câmpeni, sau d-lui Dr. Laurentiu Pop, avocat, directorul despărțământului Abrud al Asociațiunii, — unde vine mai la îndemână donatorului. Eventuale dorințe și informațiuni sunt a se comunica

biroului central al
Asociațiunii Sibiu, strada Șaguna Nr. 6.

Dela „Cultura Poporului”

Cea de a patra șezătoare artistico-culturală organizată de societatea „Cultura poporului”, în sala „Reduta” a avut ca în totdeauna un strălucit succes. Este neapăs de frumos să vezi la aceste șezători pe aristocrații intelectualității clujene și pe reprezentanții celor mai multe autorități ale clujului stând cot la cot cu muncitorii și țărani. Programul șezătoarei a fost foarte variat și bogat.

Șezătoarea s'a început prin conferința D-lui Minea profesor universitar care a finit încordată atenția auditorilor aproape trei sferturi de oră. D-sa a vorbit despre „Lene și tratamentul ei medical”. Conferințiarul începe prin a arăta că Lenea nu e ceva înăscut firei omenesti ci e un fel de boală care se capătă după naștere și e provocată fie de oarecari insuficiențe organice (slăbiciuni nervoase, anemii, boli etc.), fie de prea multă bogăție fil din alte cauze. Oratorul continuând arată că odată ce aceste cauze sunt înlăturate, și sunt foarte înlăturate prin intervenții medicale, lenea se poate radical vindeca.

D-l Dr. Minea dă apoi câteva exemple de leneși dintre personalitățile intelectuale consacrate în omenire Zola spune D-l Dr. Minea unul dintre cei mai mari romancierii ai lumii pentru ca să scrie, trebuia să vie editorul dela care luase bani să-l încuie într'o cameră și să ieie cheia cu el, căci numai așa Zola putea să-și fie angajamentul față de editor. Rousseau, trebuia să fie legat pe scaun ca să poată scrie. Tre-când la partea a doua o conferinței sale D-l Dr. Minea arată mijloacele de care dispune știința pentru înlăturarea sau vindecarea lenei și termină făcând un apel la muncitori îndemnându-i la muncă singura cale care duce la câștigarea fericirii pe pământ.

Programul artistic.

Corul societății „Doina” execută cu un remarcabil succes 2 doine românești.

D-l Eugen Normand a reușit să stoarcă lacrimi de răs prin felul cu adevărat minunat cu care a declamat 2 monoloage. Aplauzele și chemările întregii săli l-au readus de 2 ori pe scenă. D-l Normand a reușit să fie sala într'un răs general timp de

5 minute numai printr'un minunat joc de mimică, declamând cele 8 versuri din monologul „Copilul și pușca”.

D-l Locot. Ioan (Vladimir Nicoara) a cetit cu mult talent un fragment din „Amintirile lui Creanga” care au plăcut foarte mult publicului.

D-l Petrea a declamat un monolog.

Șezătoarea ea sfârșit la ora 5.

Pales.

Un monument la Mesteacăn

Străinul, care cercetează părțile ardeleni locuite de Români, va rămâne de sigur ulmit de numărul mic și foarte neînsemnat de amintiri istorice românești ce se leagă de aceste părți.

Ca și cum pe aici n'ar fi trăit nici un om de seamă și nu s'ar fi întâmplat nici un lucru mare. Nimic nu amintește trecătorului străin de vrednicia înaintașilor și de datoria sfântă a urmașilor.

Deși n'am avea decât să răscolim puțin spuza uitării și a nepăsării și am vedea, cum izbucnește de caldă și de luminoasă din jaratecul trecutului para de foc a amintirilor înălțătoare.

Astfel ne gândim de astădată, la jinitul curat românesc al Zarandului, de unde a pornit în toamna anului 1784 mișcarea de eliberare a lui Horia, Cloșca și Crișan.

Câte amintiri nu se leagă aici de aproape fiecare urmă din marea mișcare de atunci.

Parcă-l văd pe Horia, cum s'a întors din Viena dela împăratul Iosif II, încredințat că împăratul le vrea binele, numai afurisitii de donanți maguri îl împiedecă să le facă acest bine și de aceea să încerce el înlăturarea acestor piedeci, cum apoi, încrezător în cuvintele înșelătoare ale împăratului străin, a vestit poporul, strâns în mare număr la târgul dela Brad, să se adune, cu mic cu mare la zina de 1 Brumar (Noembrie)

1784, la biserica din Mesteacăn, unde el le va spune știrile aduse dela împăratul. Aici, după ce le-a povestit în graiu simplu, pe înțelesul tuturor, călătoria sa la Viena și primirea ce a avut la Iosif II, parcă-l aud cuvântând: Fraților! a venit timpul să ne scăpăm de asupritori. Iușuș împăratul ne dă dreptate. Să jurăm cu toții pe sfânta cruce (și parcă-l văd scoțându-și crucea din sân) că nu vrem să mai fim robii nimăni, cu atât mai puțin ai domnilor străini de neamul și de limba noastră. Să ne adunăm în cete și de grabă să mergem la Bălgrad (Alba-Iulia), unde vom găsi arme, cu care apoi ne vom apăra drepturile împotriva ori și cui! — Parcă-l văd și simț ierții unei nouă vieți ce a trezit în inimile iobagilor români cuvântul și fapta desrobitorului Horia.

Pentruca însă chipul lui să grăiască pentru toate timpurile inimilor românești, el trebuie turnat în bronz ori cioplit în marmură. De aceea toți Români, înțelegători și cu tragere de inimă pentru cauza noastră națională, au datoria să cumpere cât mai multe bilete dela loteria „Asociațiunii” din Sibiu, strada Șaguna 6, ori dela băncile mai de frunte din toate centrele, fiindcă Asociațiunea vrea să însemne cu o cruce măcar memorabilul loc dela Mesteacăn din veniturile loteriei sale.

**Anunțurile
și Reclamele
se primesc la
Administrația
Cluj, Str. Dorobanților 11.**

Pagina literară

A. PUȘCHIN

CÂRDJALI

Cârdjali era de origină bulgar. Cârdjali în limba turcească înseamnă viteaz brav. Numele lui adevărat nu-l știu.

Cârdjali cu tâlhăria lui băgase groaza în toată Moldova. Ca să dau oarecare idee despre el, povestesc una din isprăvile lui. Intr-o noapte el și cu arnăuții Mihailachi au călcat o colonie bulgărească. I-au dat foc din două părți și au început să umbre din colibă în colibă. Cârdjali taia, iar Mihailachi ducea prada. Amândoi strigau: Cârdjali! Cârdjali! Toată colonia s'a împrăștiat.

Când Alexandru Ipsilante a făcut cunoscut răscoala și a început a-și aduna oaste, Cârdjali aduse la el câți-va din vechii lui tovarăși. Adevăratul scop al eteriei (revoluției grecești) le era puțin cunoscut, însă războiul le prezinta ocazia să se îmbogățească în contul Turcilor, și poate și a Moldovenilor, și acest lucru li s'a părut sigur.

Alexandru Ipsilanti era într-adevăr viteaz, însă nu avea calitățile necesare rolului, pe care și-l luase cu atâta înflăcărare și fără de chibzuială. Nu știa să se poarte cu oamenii, fie cari era silit să-i comande. El nu aveau pentru el nici respect, nici încredere. După nefericita luptă, unde a pierit floarea tinerimei grecești, Iordachi Olimbinti îl sfătuiau să se retragă și el îi luă locul. Ipsilanti fugi la granița Austriei și de acolo trimise blestemății lui oameni, pe cari îi numi neascultători, fricoși și nemernici. Acești fricoși și nemernici au pierit, în mare parte, între zidurile mănăstirii Secu sau pe malurile Prutului, apărându-se disperat contra dușmanului, de zece ori mai puternic.

Cârdjali se găsea în detașamentul lui Gheorghe Cantacuzin, despre care se poate repeta ceea ce s'a spus despre Ipsilanti. În ajunul luptei de la Sculeni, Cantacuzin ceru autorităților superioare rusești învoirea de a intra în carantină la noi. Detașamentul rămăsese fără comandant; însă Cârdjali, Safianos, Cantagoni și alții nu aveau nevoie de comandant.

Lupta de la Sculeni n'a descris-o nimeni, mi se pare, în întregul și îndușătorul ei adevăr. Inchipuiți-vă șapte sute de oameni, arnăuți, albaneji, greci, bulgari și tot felul de vagabonzi, neavând idee de arta războiului retrăgându-se în fața a cincisprezece mii de călăreți turci. Acest detașament se strânse la malul Prutului și așeză dinaintea sa două tunușoare mici, găsite la Iași în curtea domitorului. — din cari, întâmplător, trăgeau în vremea ospetelor la onomastice. Turcii ar fi fost bu-

curoși să pună în funcțiune proiectilul, însă nu îndrăzniră fără permisiunea comandamentului rusec; proiectilul, fără îndoielă, ar fi căzut pe malul nostru. Comandantul carantinei (actualmente mort), care slujise patruzeci de ani în armată, nu auzise de când s'a născut surătura glonțului, însă alci i-a dat D-zeu să audă. Câteva îi zbărâiră pe lângă urechi. Bătrânul se supără strașnic și certă pentru asta pe maiorul de la regimentul de voluntari infanteriști, care se găsea pe lângă carantină. Maiorul, ne știind ce să facă, alergă la râu, peste care se hârțuiau eteriștii și-l amenință cu degetul. Eteriștii, văzând asta, s'au întors și au fugit, și după ei și întregul detașament turcesc. Maiorul care a amenințat cu degetul se numea Horcevski. Nu știu ce s'a întâmplat cu el.

A două zi, cu toate acestea, turcii au atacat pe eteriști. Ne îndrăznind să facă uz nici de ghiulele, nici de șrapnele, s'au hotărât, după obiceiul lor, să facă uz de armă albă. Lupta a fost sângeroasă. S'au tăiat cu iataganele. În partea turcilor s'au observat sulețe, neexistente până acum la ei; aceste sulețe erau rusești: „Necrasoviștii” se luptau în rândurile lor. Eteriștii, cu permisiunea Împăraului nostru, puteau să treacă Prutul și să se ascundă în carantina noastră. Ei începură să treacă. Caragoni și Safianos au rămas cel din urmă pe malul turcesc. Cârdjali, rănit în ațan, zăcea deja în carantină. Safianos a fost omorât. Cantagoni, om foarte gras, a fost rănit de o suliță în abdomen. El cu o mână ridică sabia, cu cealaltă se apucă de sulița dușmană, o implântă mai adânc în sine și în acest fel putu să ajungă cu sabia pe omorătorul său, cu care căzu împreună.

Totul se împrăși. Turcii au rămas în vîngători. Moldova a fost curățită. Aproape, șase sute de arnăuți s'au împrăștiat prin Basarabia; ne știind cu ce au să se hrănească, erau recunoscători Rusiei pentru protecțiunea ei. Duceau o viață fără lucru, însă nu desfrănată. Se puteau vedea întotdeauna în cafenelele Basarabiei jumătate turcești, cu ciubuce lungi în gură, sorbind drojdia de cafea din ceșcuțe mici. Jilețele lor înflorite și pantofii roșii, prea mult purtați, începeau să se jerpeliască, însă scufia moțată o purtau tot într-o parte, și pistoalele se arătau de după brățele late. Nimeni nu se plângea de ei. Nu se puteau închipui că acești sărăci liniștiți, au fost vestiții tâlhari ai Moldovei, tovarăși lui Câr-

RUGĂCIUNE

Apostol blând, măreț și sfânt
Născut în lipsă și durere,
Un scut făcut-ai din cuvânt,
Din lacrimi multe, mângăiere,
Că doar nici tu n'ai fost ferit
De săracie și — umilință;
Tu nedreptatea ai urât
Și-ai fost ucis drept biruință.

Pe mincinoși i-ai biciuit
Cu arzătoarea ta vorbire,
Pe farisei i-ai șintuit,
Celor săraci purtai iubire,
Pe prunci cu drag îi mângăiai
Intrevăzând în ei scăpare,
Și 'n drumul tău de mult duceai
O moarte grea, ca răzbunare.

Dar, după cum pe când trăiai
Unul de ai tăi te-a vândut morții
Scriind pe treizeci de arginți,
O infamie 'n cartea sorții,
Și astăzi tot aleșii tăi
Din legea ta sfântă și bună,
Data pe mâna celor răi,
Făcut-au groaznică minciună.

O! vino iarăși între noi
Măreț apostol al dreptății
Ca să ne vezi flămânzi și goi
Uciși cu lanțul nedreptății!

Cu inima plină de amar
Și cu privirea 'nlăcrimată,
Noi, cei umili, așteptam iar
Să ni te mai arăți odată;
O! vino iarăși între noi
Măreț apostol al dreptății
Ca să ne vezi flămânzi și goi,
Legăți în lanțul nedreptății!

Dar nu veni apostol sfânt
Cu duhul moale al blândetei
Caci azi pe vechiul tău pământ
În prima rază-a dimineții
Când te-or vedea aleșii tăi
Că iarăși și-ai venit în fire,
Cum sunt nevrednici și atei
Te-or osândi la răstignire.

Și dacă poți să ne vii iar
Tu trasnetul să-l iei ca armă,
Cumplitul fulger fie-ți far
Și 'n drumul tău arde și darma;
Și când cei răi s'or mistui
În focul sfânt al biruinței
Atuncea poate vor gândi
Că le-a venit ora căinței.

Vladimir Nicoară.

jali, și că ei însuși se găsea printre ei.

Fașa, guvernator al Iașilor, află despre asta, și în baza convențiilor de pace, ceru de la autoritățile rusești extrădarea tâlharului.

Poliția începu cercetările. Aflară, că Cârdjali într-adevăr se găsește în Chișinău. Îl prinseră în casa unui călugăr, seara, pe când lua masa, șezând pe întuneric cu șapte tovarăși.

Pe Cârdjali îl puseră sub pază. El nu încercă să se ascundă și arătă că el este Cârdjali.

Însă, adăogă el, de când am trecut peste Prut, n'am atins nici un păr din avutul străin, n'am supărat nici pe cel din urmă (șgan). Pentru turci, pentru moldoveni, pentru bugari, s'a isprăvit, sunt tâlhar, dar pentru ruși sunt oaspe. Când Safianos, trase toate gloantele sale, a venit la noi în carantină, luând de la rânji — pentru ultimile încercături — nasturi, cure, lanțușoare și mânerile iataganelor, cu i am dat douăzeci de irmilici, și am rămas fără bani. Dumnezeu vede, că eu, Cârdjali, am trăit din pomană! Pentru ce acum ruși mă dau dușmanului meu?

După asta Cârdjali tăcu și așteptă liniștit voia soartei lui.

Nu așteptă mult. Cărmuirea, ne fiind obligată să privească la tâlhari din partea lor romantică și la dreptatea convingătoare a cererilor, porunci să-l trimită pe Cârdjali la Iași.

Un om inteligent și de inimă,

în vremea aceea funcționar tânăr și neînsemnat, astăzi ocupând un post important, mi-a descris întocmai plecarea lui.

La poarta închisorii stetea căruța de poștă... Poata, d-v. nu știți ce este aceea căruța. Aceasta este o trăsucică scundă, împletită, la care, încă nu demult, se înhamau de obicei șase sau opt gloabe. Moldovanul mustrăcios și cu căciulă de miel, șezând călare pe una din ele, la fiecare minut striga și pocnea din bici, și globușoarele lui alergau în trap destul de mare. Dacă una din ele începea să stea, o deschăma cu blesteme grozave și o lepăda pe drum, neingrijindu-se de soarta ei. La întoarcere era convins că o va găsi în același loc, pascănd liniștit pe câmpia verde. Nu rare ori s'a întâmplat, ca drumetul, plecat de la o stație cu opt cai, venea la alta cu doi. Așa eră cu ciocisprezece ani în urmă. Acum în Basarabia, rusificată au trecut căruța și hamurile rusești.

Astfel de căruța stetea la poarta închisorii în anul 1821, în una din ultimile zile ale lunii Septembrie. Idoavce cu mânicile lăsate și cu pantofii ce ploșcălesc, — fiind neîncheați — arnăuți cu portul lor pitoresc și rupt, moldoveni bine făcuți, cu ochii negri, cu copii în brațe, înconjurau căruța. Bărbații pătrau tăcerea femeile așteptau ceva cu nerăbdare.

Poarta se deschise și căruța ofițer de poliție eștră în stradă;

după el doi soldați adușeri pe Cârdjali în flare.

El pareă ca are treizeci de ani. Trăsăturile feței lui oacheșe erau regulate și aspre. Era de statură înaltă, lat la spate, și în general se putea imagina o putere fizică neobișnuită. Turbanul pesirîț așezat într-o parte îl acoperea capul, un brâu lat îl înconjuia mijlocul subțire; halna din postav gros albastru, cantele largi ale camășii, căzând până deasupra genunchilor, și pantofii frumoși compuneau restul îmbrăcămintei lui. Înfrățirea sa eră mândră și liniștită.

Unul din funcționari, bătrân cu fața roșie, într-o tunică a carei culoare nu se mai cunoștea, la care se legănau trei nasturi, strânse cu ochelari de cositor nodul vînat, care la el înlocuia nasul, desfăcu o hârtie, și formăind începu să citească în limba moldovenească. Din vreme în vreme el aruncă câte o privire trufașă la încătușatul Cârdjali, la care, probabil, se referea hârtia. Cârdjali îl ascultă cu atenție. Funcționarul își răvi cititul, strânse hârtia, strigă supărat la lume, poruncindu-i să facă loc și dădu ordin să aducă căruța. Atunci Cârdjali se adresă lui și-i spuse câte-va cuvinte în limba moldovenească; glasul îl tremura, fața îi se schimbă; începu să plângă și căzu la picioarele funcționarului de poliție, zurnăind lanțurile. Funcționarul de poliție șperțat, sări înapoi, soldații voiră să ridice pe

Din toate

Cârdjali, însă el se sculă singur, își ridică lanțurile, pași în căruța și strigă: haide! Jandarumul se așază lângă el, moldoveanul poartă din bici, și căruța pleacă.

— Ce v'a spus Cârdjali? întrebă tânărul funcționar pe polițist.

— M-a rugat (vedeți), răspunse, râzând, polițistul: să mă intereseze de nevasta și copiii lui, cari trăsesc nu departe de Kilia, într'un sat bulgăresc; el se teme să nu sufere și ei din cauza lui. Poporul-i prost.

Povesirea tânărului funcționar m'a mișcat mult. Mi-era milă de bietul Cârdjali. Multă vreme n'am știut nimic despre soarta lui. Trecurse deja câțiva ani când m'am reintâlnit cu tânărul funcționar. Ne-am vorbit despre trecut.

— Dar cu prieteni d-tale Cârdjali? întrebai eu; nu știu, ce s'a mai făcut cu el?

— Cum să nu știu, răspunse el și-mi povesti cele ce urmează.

Cârdjali, adus la Iași, fu prezentat pașei care îl condamnă să fie tras în teapă. Pe deasupra o amânare până la o carecare sărbătoare. Până atunci îl închiseră în pușcărie.

Pe prizonier îl păzeau șapte turci (oameni de rând și în suflet tot așa de tâlhari ca și Cârdjali); ei îl respectau și cu lăcomia obișnuită tuturor orientailor, ascultau povestirile lui culate. Intre paznici și păzit se stabilise legături strânse. Într-o zi Cârdjali le spuse:

— Fraților! ceasul meu e aproape. Nimeni nu poate fugi de soarta lui. În curând noi ne vom despărți. Aș fi vrut să vă las ceva ca amintire.

Turcii își desfăcură urechile.

— Fraților, continuă Cârdjali: acum trei ani, când tâlhăream cu răposatul Mihăilachi, am îngropat în câmp, nu departe de Iași, un cazon cu galbeni. Se vede, că nici mie, nici lui nu i s'a convenit această comoară. Așa să fie, luați-o voi și împărțiți-o frățeste.

Turcii cât n'au înebunit. Se gândeau numai, cum să găsească locul tainic? Gândiră, gândiră și hotărâră ca chiar Cârdjali însuși să-l conducă.

Veni noaptea. Turcii hrără lanțurile de la picioarele prizonierului și o porniră cu el spre mizeria. Li legară mâinile cu câmp.

Cârdjali îi conduse pe dealuri. Au mers mult. În sfârșit Cârdjali se opri aproape de o patră lată, măsură doisprezece pași spre sud, bătu din picior și spuse: aici.

Turcii se aranjară. Patru scoaseră lataganale și începură a săpa. Trei rămaseră de pază. Cârdjali se așază pe patră și începu a-l privi cum lucrează.

— El, ce e, degrabă? întrebă el: ați găsit-o?

— Nu încă răspunseră turcii, și săpau de curgea stropi de sudoare de pe ei.

Cârdjali începu să arate nerăbdare.

— Ce oameni, spuse el: nici să sape cum se cade nu pot. Eu aș fi isprăvit treabă în două minute. Băeți! deslegați mâinile și dați-mi un latagan.

Turcii se puseră pe gânduri și începură să se sfârșiască. Ei ce e? (își ziseră ei) îl dezlegăm mâinile și-i dăm lataganul. Nu-i nimic? El e unul, noi șapte. Și turcii îi deslegară mâinile și-i dădură un latagan.

În sfârșit Cârdjali era liber și înarmat. Ce trebuie să fi știut el! El începu să sape cu îndemănare, paznicii îi ajutau...

Deodata înfipse lataganul în unul din ei și tinându-l în pieptul lui, îi sinulse din brâu două pistoale.

Restul de șase, văzând pe Cârdjali înarmat cu două pistoale, fugiră.

Cârdjali acum tâlhărește împrejurii Iașilor. Nu de mult a scris domitorului, cerându-i cinci mii de lei și amenințându-l, că în cazul când nu-i va trimite la vremea și în locul fixat, dă foc Iașilor și va ajunge chiar până la curtea domnească. I s'au trimis cinci mii de lei.

Astfel a fost Cârdjali!

1834.

Tradus de

Lt. Const. C. Nicolae
Regt. 101/102 Lf.

Serbări la sate

Societatea culturală „Nicolae Jorga” a elevilor Școlii normale de băieți din Cluj, împreună cu elevii cursului superior dela școala similară de fete, a dat o serbare, sub conducerea profesorilor, într'una din Dumăniile trecute, în comuna Feleac din apropierea orașului.

D-l General Petala a oferit un automobil și câte-va care militare pentru transport. Am plecat voioși imediat după masă și după un drum de un ceas, suind cotid pe un deal, în plină bătaie a vântului sănătos, care ne răspândea și ne întretăia cântecele voioase, am ajuns în sat și-am tras drept la școală, o clădire mică și neînălțătoare. Deși sosirea noastră fusese anunțată la slujba de dimineață, în biserică, de către zelosul preot Nicoară, n'am găsit adunați în sala serbarii decât câțiva țărani. Ni s'a înmăruit, ca o scuză, că era petrecere la o ciacă, în sat, că mai era și o nuntă, că e toamnă și noroi, că... însfârșit, știm noi pricina de căpetenie oamenilor nu erau obișnuți cu petreceri de-astea și nici nu avea încredere în surtucarii dela oraș, cari să vină numai de dragul lor, fără gânduri ascunse după vre-o căpătulală.

Și-am început serbarea așa, fiind și actori și spectatori aproape tot noi, cari lăsasem departe căldura casii. Dar iată că, pe încetul și pe nesimțite, după ce-am început programul bogat, cu care venisem: o mică cuvântare, cântece, declamații, jocuri naționale, ne trezim cu sala plină, de d'abia te mai puteai mișca. Fusese vr'unul din cei de față care a vestit în sat minunățiile noastre! Nu știu. Fapt e că'n fața celui mai sărac și

mai dispus public, ce-am văzut vr'odată, s'a reprezentat piesa cu subiect dela țară: „Vlăduțul mamii.” Obraji încordați, ochii fierși și aproape înălțămâți de plăcere, mâinile înțepenite, totul părea legat numai de ceea ce petrecea pe scenă.

Bieții oameni, mulți dintr'înși vedeau acum pentru întâia oară teatru românesc și auzeau limba părintească sunând răspicat și mândru dela înălțimea unei scene!

Când s'a terminat serbarea, profesorul care orânduise programul, a trebuit să anunțe de mai multe ori, cu părare de rău, că s'a sfârșit reprezentația. Sătenii stătea pe loc și nu se îndurau să mai plece.

S'au strâns, cu ușurință, dela cei de față câteva sute de lei, cari s'au dat jumătate în folosul școlii din sat și jumătate în acela al Școlilor normale din Cluj.

Serbare din Feleac s'ar putea repeta, cu același izbândă și cu același folos, în atâtea alte sate. Profesorii sunt hotărâți s-o facă, în marginile restrânse ale puterilor și timpului lor liber. Dar, căți n'ar trebui să facă la fel! Avem multe dar sterpe asociații de tineri, de studenți (unii, foarte puțini, abia au început cu propaganda culturală la țară), și avem nenumărate școli, cari și mărginesc munca — și aceea de multe ori steapă — între zidurile reci și pustii dela școală.

Suntem un popor de țărani cu însușiri mari, dar lăsate în paragină și nerodite de ajuns în cultură. Vina n-o mai putem astăzi da pe vicregia vremurilor și ale dușmanilor, cari nu ne lăsau să ne mișcăm și să ne desvolțăm în voe. Suntem acum —

slavă Domnului! — destul de voinici, ca se ne îngrijim nestingheriți de nimeni și de cultivarea sufletului nostru după firea lui. Să nu uităm că numai așa vom pune temelile trainice ale viitorului nostru or'cât de mare ne-ar fi țara. Altfel, nemulțumirile și suferințele firești ale vremii grele de azi, în loc să fie înțelese, și lecuite, vor fi crezute de mulți ca urmările nefaste ale întocmirii statului mărit românesc și se vor găsi unii, în eari va sălășui vinovata părere-de-rău după trecutul sfâșierilor între frați și robilor streine.

Și, cum vom face începutul acestei mari opere de generală înălțare culturală a populației dela saie, care e cea mai numeroasă și mai trainică parte din neamul nostru? Firește, prin deschiderea câtor mai multe școli de țară. Dar, aceasta e pentru copii, pentru viitor. Oamenii însă de acum, cei în vârstă, vor fi lăsați în starea de acum? S'au petrecut schimbări așa de mari, politice, sociale, iar rolul public al țărăniilor a căpătat atâtea însemnătate prin votul universal, încât e nevoia cea mai zorită ca toți sătenii să fie oameni, cari să priceapă bine rosturile vieții și-ale țării. Cu munca țărănilor, de dimineața până seară, nu poți să le mai faci școală; de vorbărie goală ei sunt sătul și discursuri nu vor asculta; bibliotecile populare stau și ele rău, fiindcă la țară gustul cititului nu e ușor de răspândit, tot omul fiind înclinat spre treburi, cari dau îndată foloase. Atunci? Serbări! Da, cât mai multe serbări cu program atrăgător și plin de învătăuri bune în același timp. Destul au suferit și au plâns sătenii, să-l facem să petreacă puțin însă înțelepțește. Un an întreg de cursuri n'ar fi dat țărănilor din Feleac atâtea folos, cât serbarea, de care vorbeam mai sus. Se vede: aceasta din chipurile lor înflăcărâte de cea mai adâncă bucurie și plăcere de a cunoaște, de a se lumina. Așa, numai așa se va putea forma gustul, nevoia, deprinderea de a se cultiva. Sufletul de-acum al țărăniilor cere aceasta. Să-l facem pe voie; e binele tuturor.

Nicolae Tlstu.

CITITORII NOȘTRI,
mai ales cei dela sate precum și mizeriași și muncitorii de orice fel, cari doresc a înființa orice fel de cooperative precum și îndrumări speciale, să se adreseze inspectoratului cooperativei din Transilvania și Banat, Str. Lunei 54, Cluj.

Cuele jidanelui...

Un jidan mergea pe-o uliță și-n urma lui badea Ion. Jidanul era stăpân, badea Ion slugă.

Jidanul din cauza gâtului gros și al pântecelui mare se uita pe sus, badea Ion din cauza gâtului ca fusul ce nu-l putea ține capul drept și din cauza pântecelui scobit, se uita în jos.

Pe uliță, ca pe uliță, fel de fel de lucruri aruncate.

Jidanul le călca în picioare, iar badea Ion, le vedea și socotea: Asta-i o hârtie, asta-o cutie, asta-i un cui, ia să-l iau poate-mi trebuie la ceva.

Și gândind așa s'aplecă repede în urma jidanului și-l lua repede să nu-l peardă din ochii.

Jidanul repede se întoarce spărit înapoi gândind că badea Ion ia vre-un petroi să-l dea n cap.

Merg așa: bade Ion tot se repezia și lua ce-i plăcea de jos, jidanul se uita spăriet înapoi — până când răsbăt îl zise;

— Mă rog badi Ion! ci tot ti pleci dumneta p' jos? Nu vezi că ci țări mă sperii. Ci tot lei de jos și bagi în sân?

— Mări, la un cui găsi...

Merg mai departe. Bade Ion iar găsi un cui iar s'aplecă și-l luă.

Jidanul iar se întoarce:

Românul îl liniștește:

Tot un cui găsi jupane...

— Ci mă rog tot cui și ci.

Na și di la mine o och de cui, numai lasă-le la dracu pe cei de pe jos că tare-mi faci rău...

Românul a luat banii, dar dacă și-a luat cue nușim, știu însă că jidanul s'a dus în drumul lui cu inima la loc.

(Dela Vasile Selaru)

Jorăști-Covurlui.

Petru G. Savin.

CARTEA ROMANEASCA
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE
SUCURSA LA
COSIENZEANA
CLUJ
SER. UNIVERSITATII 8

EXECUTA CU PRECIZIE
MODERATE TOT FELUL DE LUCRARI DE
TIPOGRAFIE, LITOGRAFIE,
REPRODUCEREA PRECIZIE
SI RAPIDITATE RE-
VISTE, ECC. ECC. ECC.

Știința pentru popor

IGIENA ȘI MEDICINA POPULARĂ

Imbrăcămintea

Imbrăcămintea omului să compune din diferite *veșminte* sau *haine*, ori *străie*. Ea slujește omului ca să-i mențină căldura corpului la un grad cât să poate de puțin variabil, reducând pe deoparte pierderea căldurii în timpul iernii și mășorând pe de altă parte acțiunea prea mare a căldurii soarelui în timpul verii.

Pentru a îndeplini aceste cerințe trebuie ca imbrăcămintea din toate anotimpurile să fie rea conducătoare de căldură, pentru ca să nu lase căldură corpului nostru să se piardă înafară în timpul frigului și pentru ca să împedecă căldură dinafară ca să pătrundă până la corp în timpurile călduroase.

Cele mai multe din țesăturile din care să face imbrăcămintea omului îndeplinesc aceste condiții. Țesăturile din care să face imbrăcămintea să iau o parte din regnul animal: *lâna*, *flaneta*, *mătasa* și *blăniile*, precum și *pielea*; iar altă parte din regnul vegetal: *inul*, *cânepa*, din care să ace *pânza*, și *bumbacul*.

Dintre acestea pânza și bumbacul fac să să răcească mai ușor corpul decât lâna și mătasa, din pricină că pânza lasă să treacă cu ușurință căldura din corp, pe câtă vreme lâna o ține îngrămădită pe loc. Astfel dar, ne vom imbrăca vaca cu pânză sau ștofe făcute din țesături de în câneapă și bumbac, iar iarna cu haine făcute din lâna s'au cu blănuiri.

Hainele făcute din blană și hainele imblănite sunt foarte bune în timpul iernii, mai ales pe vreme de ger, căci ele țin cald, adică păstrează căldura corpului prin aerul cuprins între peri, care aer este cel mai bun mijloc de a izola corpul de frigul din afară. Blănuirile sunt luate dela diferite animale: oaia, ursul, lupul, pisica, etc., pentru a nu pomeni pe cele mai scumpe, cari să întrebuințezează nu atât pentru a ne apăra de frig, cât pentru a ne mulțumi un gust bolnăvicios, *luxul*, și ca să iec ochii celor mai puțin favorizați de soartă. Pieile animalelor sunt supuse mai întâiu la tăbăcit, pentru ca să nu putrezească. Hainele imblănite sunt bune pentru persoanele bătrâne, pentru cele cu peptul slab, însă și pentru acestea cu condiție ca ele să nu le poarte decât numai afară din casă, iar îndată ce au intrat în casă să le desbrace, căci altfel trecerea dela căldură la frig le-ar fi primejdioasă. Cei tineri și sănătoși nu trebuie să să obișnuiească cu blănuiri. Întru cât privește mănășle și încălțămintele căptușite cu blană, ele sunt bune când gerul este

mare și trebuie să stăm mult timp pe afară.

Mătasa este o ștofa intermediară între pânză și postav; răcoroasă în timpul verii și îndăjuns de călduroasă în timpul iernii, păcat numai că ea este scumpă și nu poate intra în întrebuințarea zilnică și a tuturor.

Colorarea ștofelor are deosebită importanță când este vorba de imbrăcămintea; colorarea *neagră* aplicată la suprafața unui corp absoarbe (înghite) căldura, o înmagazinează în trecerea ei, pe câtă vreme colorarea *albă* o reflectează, nu să încarcă cu ea. Astfel în timpul verii vom purta mai mult haine de culoare deschisă, albe, iar iarna de culoare închisă, negre.

Oricare ar fi ștofa din care să face imbrăcămintea, faptul este că aceasta ia apa sudoarei eșită din corpul nostru, să imbibă, să inmoaie, se răcește și astfel răcește și corpul, după cum să întâmplă cu haina făcută din pânză, adică cu cămașa, și din care cauză să recomandă ca omul să poarte pe piele flanelle, care absoarbe sudoarea și o împedecă de a sta pe corp, și să-și schimbe haina ori de câte ori este asudat pentru ca să nu răcească.

Rolul flanellelor nu este ca să întreție căldura corpului, ci numai de a suge, a absorbi sudoarea (nădușeala pe măsura în care iasă din piele și de a o lăsa să să evaporeze *incetul cu incetul* pentru ca să nu să răcească corpul, după cum să întâmplă când pe piele să află o cămașă de pânză udă de nădușeală și care să evaporează prea repede. Flanela este bună de purtat, pentru toți, chiar și pentru copii. Cei slabi de piept, cari tușesc s'au capătă cu înlesnire guturaiul, este bine ca să poarte încontinuu flanelle, dar vara ele trebuie să fie cât să poate de suțiri.

Dr. Vasile Biunu
medic colonel în rezervă.

Salcâmul

Cutverând numai cu trenul frumoasa noastră țară românească, pe lângă minunatele priveliști cari ne desfătează ochii, vedem și priveliști, cari ne întristează sufletul. E mulțimea cea mare de coaste de dealuri lipsite unele cu totul de vegetație, căci sunt numai răpi, altele cu iarbă rară, galbenie, unde nici cele mai flămânde oi nu au ce paste. Și dacă ar fi vorba numai

de câteva sute de hectare, și totuși ar fi pagubă să rămână această suprafață fără să ne aducă vre-un folos. Dar e vorba de mii și mii de hectare, cari nu numai că nu ne aduc nici un folos, dar ne aduc o pagubă, care crește din an în an. Când cad ploile cele mari și iuși, pământul de pe aceste coaste și răpi li se poate împotrivi și pornește cu puhoiul de apă la vale. Nu e destul, că se manâncă mereu dealul, dar și câmpii dela poalele lui se strică din an în an, eaci tînderi tot mai mari din care se acopere cu pământ neroditor, îngustându-se în felul acesta tot mai mult pământul de arătură și de iarbă.

Țara noastră are tot felul de legi, cari dispun ca astfel de coaste să fie plantate. Paguba însă, că legile acestea rămân tot literă moartă, mai ales când e vorba tocmai de coastele și răpile de pe hotarul satelor. O cauză principală, care face pe omeni noștri atât de nepăsători față de locurile sterpe și chiar stricacioase, e și faptul, că plantându-le cu arborii obișnuți să-i vedem formând păduri trebuie se aștepti zeci și zeci de ani până să le tragi folosul. Toți cunoaștem însă un arbor, care nu cere mult timp de creștere până să ne fie de folos.

E *salcâmul* (acaț, pânar, rug).

Salcâmul e cunoscut în multe părți ale țării noastre, avem pe alocuri chiar păduri mai mici de salcâm. Ba celce a trecut pe malul Dunării cunoaște apropierea satelor tocmai de pe insula de salcâmi, formată de acești arbori în satele noastre. Dar se mai știe încă un lucru: salcâmul prăsit pe marginea grădinilor de lângă casă e în stare să încece cu timpul tot ce e în grădină, așa i-se răspândește de tare rădăcinile lui și așa dau acestea de tare. De aceea, în sate vom pune pomi roditori, iar salcâmul îl vom prăsi pe locurile, unde nu poate strica cu lacomia lui nimic, pe *coastele și răpile sterpe ale dealurilor*.

Salcâmul e arborul cel mai răbduri și cel care crește mai iute. La el nu e nevoie să se teamă tata, că numai copii lui îi vor trage folosul. După 4-5 ani, tăindu-l, avem cei mai minunși pari (araci) de vie. Lăsându-l până la vârsta de zece până la mult cincisprezece ani, avem un lemn de foc, care întrece orice altă esență (fel), iar de-acolo înainte salcâmul ne dă un prețios lemn de construcție

(lucru). Unde mai pui, că salcâmul tăiat dă de nou.

Dar nu numai acesta e folosul ce-l avem dela pădurea de salcâm. Ea oprește surparea mai departe a coastelor, locurile de sub coaste nu mai sunt primejdite de-a fi acoperite de pământ galben și petre, pe teritoriul pădurii se păstrează umezeala, care împiedecă seceta prea mare. Iar când salcâmi vor fi înfloriți, albinele vor avea pentru culles miere o pașune cum nu se găsește nicăiri la câmp. Căci mierea din flori de salcâmi e vestită în toată lumea ca cea mai bună și e și cea mai scumpă.

Ce să facem dară?

Pentru locurile, cari aparțin statului, nu putem face nimic. Dar răpi și coaste sterpe sunt multe proprietatea comunelor, chiar și a

particularilor (proprietate privată). De aceste două feluri trebuie să se intereseze preotul și învățătorul, primarul, notarul, jandarmul și toți ceice doresc ridicarea materială a poporului nostru, în frunte cu cei din capul județului și al plăilor.

Salcâmul nu se seamănă, ci se pun pueți în loc firimit bine, iar după ce i-am plantat bătuți bine pe lângă ei. Căci altminteri pueții nu se prind, dacă primăvara nu e ploiasă. Ei trebuie așezați la distanță potrivită unui de alții, care trebuie se fie cu atât mai mare, cu cât vrem să lăsăm ani mai mulți netăiați. Pueții de salcâmi se găsesc la pepinierele statului cu foarte puțină cheltueală.

Locurile prea umede nu i priesc salcâmului.

Dascălul,

Căldurile la animale

Căteaua pe lângă că are vulva umflată, dar are o scurgere foarte abondentă și cu un miros foarte pătrunzător, care atrage câinii dela mari distanțe, este foarte veselă, aleargă mereu și pare neastămpărată, îi place mult să se joace, iar când căldurile sunt în toiul lor, cele mai adese căteaua pleacă cu turma de câini ce s'au adunat din cauza mirosului puternic al scurgerii, și nu se mai întoarce până nu a fost fecundată (a prins pui).

Timpul cât durează acest fenomen al căldurilor, variază aproape pentru fiecare specie de femele, cu atât mai mult cu cât la unele, care au durată mai mare acest fenomen încetează imediat ce a prins pui și femela care până atunci umbla după bărbat îl refuză cu încăpăținare — totuși durată căldurilor ar fi cam astfel:

La iapa 8-10 zile. La vacă, oaie, capră și scroafă de 2 zile, iar la căteu 12-14 zile.

Acest fenomen al căldurilor care încetează imediat ce femela a prins pui, reappare imediat după naștere la epoci mai mult sau mai puțin apropiate de actul nașterii.

Astfel: iapa intră în călduri 8-10 zile după naștere și este timpul cel mai bun pentru a fi dată din nou la armăsar.

Vacă la 15-20 zile după fatăre. Iar după incurcături, acest fenomen ar apărea abia pe la a 50-a zi după naștere.

Oaia nu intră în călduri decât după 4 luni dela fatăre când a împlinit de a lăptat mielul.

II.

Scroafa de asemenea nu intră în călduri decât după ce a lăptat cel puțin 2-3 luni, totuși excepțional poate să primească vierul și mai de timpuriu.

Căteaua după ce a isprăvit cu totul lăptatul puilor, după 4-5 luni, intră din nou în călduri.

Dacă apar și trec căldurile fără ca femelele să fie fecundate, căldurile reapar din nou aproape la toate femelele, la interval mai mult sau mai puțin depărtat. Astfel iapa la care, primele călduri reapar în Aprilie, dacă nu este dată la armăsar, căldurile reapar din nou în Mai, Iunie și Iulie, deși unele iepi nu prezintă decât o singură dată călduri, altele și nu sunt rare cazurile, prezintă călduri, chiar în timpul toamnei.

Vacă care nu este dată la taur, intră în călduri aproape la fiecare trei săptămâni.

La oaie, capră și scroafă nefecundate, căldurile reapar la fiecare 18-20 zile.

Reaparitiunea căldurilor la iepi cu mânji sugaci, produce turbini disentive la mânji cum este diarehia, constipația sau colici.

În general crescătorul, totdeauna în primăvara să fie cu atențiune la aparițiunea căldurilor la femelele ce sunt destinate reproducției și atunci numai în timpul căldurilor să fie date la armăsar sau taur etc. căci trebuie să se știe că femelele nu prind pui decât numai când sunt în călduri.

Veterinar-Col.
Oprescu

Istoria — Țara — Legendele noastre

DIN ISTORIA NEAMULUI ROMANESC

Așezarea altor neamuri printre Români

Evreii

II.

Trecând la Evreii din România veche, trebuie să ne ocupăm puțin de Moldova, care a fost poarta, prin care a năvălit puhoiul Evreilor și „Cazarilor” din ținuturile nord estice ale ei.

Existența Evreilor e amintită încă din secolul al cincisprezecelea în documente, dar numărul lor e așa de mic, încât cronicile nu-l pomenesc, nici comunități nu aveau. Bogăția în vite la ademenit însă pe Evreii din Polonia în curând să încerce pătrunderea în număr tot mai mare în Moldova, unde aduceau postavuri pentru ca apoi să cumpere vite. Lucrul acesta îl făceau și alți negustori străini, mai ales armenii. Dar era o mare deosebire între felul cum exercitau unii și alții comerțul. La 1579, Petre-Vodă Schiopul, Domnul Moldovei oprește pe Evreii din Polonia să mai intre în țară, unde se furisau, ca să cumpere vite aducând postavuri de contrabandă pe „vama cucului” adică pe locuri ferite de vămuitoari, așa că negustorii moldoveni, cari așteptau pe cei poloni la locurile hotărâte, nu puteau suporta concurența lor.

Abia pe la anul 1760 se înmulțise numărul lor destul, ca să poată forma în Iași o comunitate cu o singură sinagogă. Într-un an 1782, 1795 o început imigrarea în număr tot mai mare a Evreilor în Moldova, în urma celor trei împărțiri ale Poloniei, așa că la 1803 erau comunități evrești în toate orașele Moldovei, afară de Focșani.

Stabilirea lor în Moldova nu ar fi fost cu puțință în timpul acesta, dacă un le-ar fi venit în ajutor lăcomia și tembelismul multor boeri. Prin corupere îndemneau pe aceștia să le mijlocască scutire de biruri, ba boerii learendau crâjmele de pe moșiile lor, chiar și moșiile. Într-un raport al marelui logofăt către Grigore Alexandru Ghica Vodă se constată, că jidovii luau cu arendă moșiile boerilor și țineau crâjme. Făceau apoi tot felul de tertipuri, ca să se scape de îndatoririle contractului, păgubind boerii iar pe țărani îi îndemneau la bent pe datorie, apoi îi năpăstuiau la plată indoit și iutreit, din care cauză cel mai mult din locuitori sărăcian cu totul. „Ei cu totulii tot porniți sunt numai spre aceasta, a cerea chipuri cu care ar putea să fugele”. Nu e deci mirare, că la 1782 Alexandru Constantin-Vodă al Moldovei dă ordin, că jidovii prin satele, țării nide-

cum să nu fie volnici a lucra, nici a face câștig cu vânzare de beutură și de arândări prin sate, de vreme ce înșiși locuitorii țării s'au rugat ca să nu se dea voie jidovilor a merge să locuească cu dâșii prin sate, căci cu viclenie îi păgubesc și jefuesc. Mult au contribuit la năvălirea Evreilor și războaiele ruso-turcești din jumătatea a doua a secolului al optisprezecelea și începutul celui de al nouăsprezecelea. Trist este, că boerimea Moldovei, în loc să propună măsuri pentru alungarea din țară și oprirea de-a mai intra a oaspeților nepoștiți sa mârjinește a cere ca să fie supuși la biruri mai mari. Ba la 1827, boerii scot privilegiul, prin care crâjma e declarată proprietatea boerului și ei să poată pune arendaș pe cine vrea. Se înțelege, că crâjmele au fost date pe mâna Evreilor.

În timpul revoluției dela 1821, Evreii își făcuseră o meserie din a denunța Turcilor pe oamenii bogăți ca fiind înțeleși cu revoluționarii. Urmarea era, că cei denunțați erau omorâți, iar averile lor mișcătoare le cumpărau Evreii pe prețuri de nimic. Lucrul acesta îl povestește francezul Laurencon, care se află în armata rusească, dar l-am mai văzut și noi în anul 1719 și 1918, în timpul ocupației nemțești.

Tratatul dela Adrianopole din 1829 garantând în sfârșit libertatea comerțului în țările românești, Evreii năvălesc în număr tot mai mare în Moldova. Pecând la 1803 erau 1900, la 1845 erau 37000, la 1838 80000, la 1859 119000. În timpul acesta se formează, din vina boerilor, apoi și a Domnitorului Mihail Sturdza, târguri (orașele) curat evrești. În curând încep să se scurgă și spre Muntenia, unde în anul 1860 sunt 9000, în anul 1900 peste 70 de mii. Golurile din Moldova le umplu în curând alte cetăți venite din Galizia și Rusia.

Până în timpul domniei lui Cuza, toți acești Evreii erau supuși străini, având pașapoarte străine, mai ales austriace. Decăteori erau trași la răspundere pentru vre-o fără delege, apeleau la consulul austriac, ai căror supuși (nemțești Untertan, de unde numirea de batjocură *tärtan*) erau.

În Bucovina răpită de Austriaci erau la 1775 numai 526 de familii evrești, la 1779 sunt deja 650. Generalul austriac

Splényi văzând isprăvurile lor, a oprit pe boeri și comunele să-l mai primească și să le mai dea în arândă morile și rachierile, tot așa a făcut și urmașul lui, generalul Enzenberg. La 1781, împăratul Iosif II. îi obligă să se ocupe cu agricultura lucrând locurile necultivate, cari așteptau plugul și sapa. Erau acum vre-o 1050 de familii evrești în Bucovina. Urmarea acestui ordin a fost, că la 1783 nu mai erau decât 672 de familii. Cei rămași cerură să fie scutiți de munca câmpului, căci aceasta îi oprește dela împlinirea datoriilor lor religioase! Sărbătorile evrești cad tocmai în timpul, când munca la câmp e mai intensă, ziceau ei. Totodată ei oferă cinci mii de galbeni pe an, dacă vor fi lăsați în pace. Cât timp a trăit împăratul Iosif, ei nu au putut scăpa, dar după moartea lui, lucrurile se schimbă și în curând toate orașele și orașelele din Bucovina se umplură de Evreii, cari trecură apoi și în sate.

Basarabia și-a avut și ea, cu vârf și îndesat, partea ei de Evreii și încă în număr tot așa de mare ca și Moldova dintre Carpați și Prut. La aceasta a contribuit în mare măsură dispoziția guvernului țarist de pe vremuri, care a așezat și Basarabia între puținele provincii rusești, în cari le era permis Evreilor să trăiască. Nu e deci mirare, că și Basarabia se aseamănă intru toate cu Moldova.

Și în Basarabia a încercat guvernul rusec de pe vremuri să facă din Evreii — agricultori. A întemeiat 16 sate de Evreii, dându-le pământul cel mai bun. Încercarea nu a reușit. La câțiva ani colonizarea Evreilor cercetându-se starea acestor sate s'a constatat, că partea cea mai mare a caselor e dărăpănată, vitele sunt degenerare, ogoarele necultivate, iar acești noi agricultori vagabundau prin toată Basarabia. La început, poliția îi prindea și aducea înapoi. Dar totul fiind zadarnic, au fost lăsați în știrea Domnului. Azi pământurile din satele „evrești” sunt lucrate de Români și de Ruteni, cari parte le-au cumpărat, parte le-au arendat dela Evreii.

Raporturile dintre Români și Evreii rezultă din istoria lor de peste o sută de ani pe pământul românesc. Totdeauna s'au simțit ca străini, totdeauna au trăit deosebiți de Români, de cari s'au apropiat numai ca să-l exploateze. Se înțelege, că au fost și sunt și excepțiuni. Dar în toate întâmplările mari, Evreii au fost împotriva noastră. Așa la 1878, când cu congresul dela Berlin, când ei prin gazetele și cu legăturile lor financiare (bănești) au lucrat împotriva recunoașterii independenței României vechi. Tot așa au făcut în 1919 la Paris, unde 7

dintre cei 10 consilieri ai lui Wilson erau Evreii. Pentru aceea însă Românii nu au răspuns nici odată cu pogromuri (uciderea și jefuirea Evreilor), cum au făcut și fac Rușii, Polonii și Ungurii. Și nici în viitor nu vor face. Dar vor lua măsuri, ca pe cale economică, prin bă-

ci și cooperative cât mai numeroase, apoi prin o disprețuire a Românilor cumpărați de ei, să ajungă a se putea lipsi cât mai mult de munca lor, care prea adeseori are ca rezultat ruinarea economică a Românului, ba chiar și a statului nostru.

Victor Lazăr.

DE VORBĂ CU CITITORII NOSTRI

Dna I. D. P. Uite, chestiunea pe care d-ta vrei s'o „pertractezi” scurt și repede pe noi ne trudește de multă vreme; nu doar că ar fi grea și nelămurită, ci pentru că nu vroiam să jignim susceptibilități pe care le știm foarte iritabile.

Dar, când d-ta ne aduce învinuirea că „nu scriem românește” când ne mai spui că vorbești în numele „multor cetitori” cari gândesc că d-ta, când afirmi că dialectul ardealului trebuie să fie limba literară a României mari, fără să vrem intrăm în această discuție pe care până acum am ocolit-o.

Fără îndoială, că această chestiune cere discuții lungi și nu se poate trata într'un scurt articol de gazetă. De altfel nici n'am această pretenție. În acest articol deschidem numai o discuție provocată de scrisoarea d-tale. Ori cine vrea poate discuta, chiar în contradictoriu și așteptăm ca cetitorii să-și spună părerea lor.

Afirmarea d-tale că dialectul Ardealului trebuie să fie limba literară a României mari, că „de aici au pornit cei mai mari filologi” mi-a adus aminte de-o veche anecdotă (d-ta ai zice viț pe care poate că n'o cunoști. Iată-o: Într-o bacanie, un mureșteriu, întreabă pe băiatul cari vindea:

— Aveți înăslină?

— Este! răspunde grav băiatul. Atunci patronul supărat că băiatul nu vorbește corect îl lămurește:

— Nu se zice *este*, să zice *sân'tră* pentru că *este* mai multe:

În „vechiul regat” avem trei dialecte: moldovenesc, muntenesc și oltenesc, dar nimeni n'are îndrăzneală să afirme că ei, și numai ei, sunt deținătorii limbii literare. Moldoveanul zice: *tare-i ghi-ne amă primăvara, că soarele strălucește mândru di tăt.*

Munteanul zice: „*am fost-tără la oraș și am mânca-tără o ciorbă dă borș, dă zeamă dă varză, cu cap dă pul dă oae.*”

Dar nici unul nu scrie așa

și nici nu pretinde că vorbește limba literară.

Numai d-ta și cu prietenii d-tale „care gândesc” ca și d-ta, al pretenția” să afirmi că este literară fraza: *dacă meri oblu s'-apoi faci mintenăș la stânga, apoi, mă rog frumos, ajungi afară de oraș unde se țipă gunoii.*

Ei bine așa nu putem și nici nu trebuie să scriem chiar dacă d-ta te ai face foc și pară.

Nu aceasta este limba literară și putem afirma cu certitudine că nici nu va fi vreodată.

Nu se poate ca un dialect să ajungă limbă literară, căci limba literară trebuie să fie pricepută de toți știutorii de carte dintr'o țară, în ori ce depărtat colț ar trai ei și orice dialect ar vorbi.

Aceasta-i părerea noastră și rămânem la ea dacă ne vom fi convinși de d-ta cu probe serioase că suntem greșiți.

Nol așteptăm.

Nicoară.

Dela cetitori

În Baia-Mare în ziua de 6 Nov. am avut o festivitate, cum rar ni se dă să vedem:

Reuniunea „Regina Maria” a femeilor române din Baia-Mare și jur și-a ținut aniversarea primă a înființării sale aranjând cu această ocaziune un matineu în sala cea mare a teatrului orașănesc. Chiar pe când decurgea acest matineu în sala țixită de oaspeți, a sosit delegata Reuniunii, care a fost trimisă la București să aranjeze pavilionul în care au fost expuse produsele industriei de casă a județelor Maramurăș și Satu-Mare. Delegata a adus cu sine diplomele, prin cari se decora Reun. cu medalia de aur pentru sprințul ce l'a dat expoziției, iar separat D-na prezidentă Marta Jepure pentru activitatea ce o dezvoltă în interesul propășirii industriei cărnice. Tot publicul a erupt în aplauze frenetice când s'au citit diplomele.

Correspondent.

Cronica săptămânii

Din lăuntrul hotarelor

Din lăuntrul și din afară hotarelor Situația politică în ultima săptămână a căpătat un punct de sprijin temeinic prin deschiderea Parlamentului, al căia a sfaturilor țării. După agitațiile ultimilor luni redeschiderea Parlamentului arată că M. Sa Regele crede în putința sa să se cârmui țara tot prin stăpânirea de azi. Astfel până la primăvară se crede că nu va fi nici o schimbare politică, rămânând ca sfaturile țării să aducă la îndeplinire planul de lucru arătat în Mesaj, adică în cuvântarea de deschidere a regiunii Parlamentului, pe care M. Sa Regele o ține în fața adunărilor țării.

Mesajul din acest an aduce la cunoștința țării fericita veste a nașterii principelui Mihail care asigură moștenirea tronului până la a treia generație. Apoi vorbește de reformele și legiuirile ce se vor îndeplini în seziunea viitoare și în deosebi de reforma administrativă și revizuirea Constituției. Amănând aceste opere sunt desigur părți importante și vor avea urmări bune pentru țară cu condițiunea însă de-a fi făcute în tovărășia sau cu controlul tuturor partidelor politice. Căci a lucra singur, dând puțința celor ce vor veni mâine la conducerea treburilor țării — să nu recunoască s'au să strice ce s'a lucrat azi, nu este desigur a face o lucrare trainică. Spunem această pentru că opoziția alcătuită din Partidul Național din Ardeal, partidul liberal și partidul țărănist, a declarat că nu va lua parte nici în viitor la lucrările sfaturilor țării, lăsând majoritatea să discute și să voteze singură legiuirile. Astfel situațiunea de azi e cu totul neobișnuită, viața politică a țării fiind oprită din mersul ei natural.

Pe de altă parte tratativele de unire între Partidul Național și cel liberal din regatul vechiu par a se relua după cum arată unele ziare din București, spre a se ajunge la o înțelegere pentru o viitoare guvernare. Deja, după cum a dovedit congresul general al Partidului democrat al unirii din Bucovina, există o înțelegere între acest partid și cel liberal. Nu știm însă da ce tratative vor duce la vreo înțelegere între toate partidele unirei, după cum nu știm ce influență ar avea acest fapt asupra situațiunii politice.

În ultime săptămâni s'a mai ținut la București Congresul Partidului Național-Liberal, ce a fost prilejul unor mai intrinseci publici la cari au vorbit fruntașii aceluși partid. Totodată s'a stabilit noul program și s'au ales noui conducători, partidul liberal având acum rami-

ficațiuni în toate provinciile României mari.

Congresul partidului țărănist care a avut loc decurând a ficsat deasemenea programul nou și a pus temelile noii organizații, unindu-se cu gruparea d-lui Halippa.

Ca încheiere putem spune că lupta politică este azi în toată rezultațele ei fiind necunoscute și chiar nebănuite încă.

Situațiunea economică nu este arăt de rea ca săptămâna trecută, fără a fi bineînțeles strălucită. Prin biocarea depozitelor străine aflate în țară, măsură demnă și hotărâtă care a împiedecat pe speculanții de lei să-i retragă dela băncile noastre spre a juca la brusă în streinătate, — ca și prin măsura de pedepsă luată de streini, adică ștergerea leului din cotele (liste de circuli) Burselor din Paris — moneda țării noastre s'a urcat ajungând la 11 centime (bani francezi) leul. Hotărârea și statornicia dă deci protutindeni rezultate bune, cu condiție să fie pusă în serviciul unei cauze drepte.

Dar nu e destul ca speculanții să fie împiedecați dela hotiile lor pentru ca moneda noastră să revie la valoarea ei firească. Mai trebuie o politică economică și financiară chibzuită care să impieze mari economii și să mărească puterea de producțiune a țării favorizând deopotrivă munca și capitalul. Guvernul promite că pe viitor va sprijini refacerea țării și înălțarea ei prin măsuri luate în intelesul de mai sus. Totodată, d. Titulescu ministrul de Finanțe, se găsește la Paris unde a ajuns la un bun rezultat cu tratativele ce le-a urmat pentru o hotărâ guvernul francez să i-a măsuri contra speculanților de lei și totodată a hotărâ marii bancheri streini să dea nu împrumut țării noastre. Să sperăm că în acest chip situația pieței românești se va îmbunătăți numai fiind amenințată ca averea noastră să fie luată de streini pentru o îmbucătură de pâine, grație valutei scăzute și unor împrejurări asupra cărora un e locul să stăm-nim aici.

Situație agricolă s'a îmbunătățit deasemenea prin ploile abundente ce-au căzut peste întreaga țară muind pământul și făcând cu puțință aratul. Din nenorocire un îngheț sec, zăpădă nefiind decât în munți, a împiedecat în unele părți sfârșitul muncilor de toamnă. Știrile venite la ministerul de agricultură arată că în Moldova, unde ploile cu căzut mai de timpuriu, arăturile și semănăturile de toamnă sunt pe sfârșite. În județele din muntenia cu început lucrările pentru însămanțare de îndată ce au încetat urmările

pluții. Aici înghețul pământului e numai la suprafață și arăturile nu se fac cu prea multă greutate. În Oltenia semănăturile au fost făcute în timpul obișnuit și grâul e de mult răsărit. În noile provincii, lăsând afară partea de miazăzi a Basarabiei unde s'a simțit lipsa de semințe, — lucrările agricole s'au făcut de asemenea în chip mulțumitor, recolta anului viitor anunțându-se bine.

Viața Bisericii și a Școlii. Lucrările Sinodului care pregătește la București unificarea (unirea) Bisericilor ortodoxe din Ardeal și Vechiul Regat au suferit o întârziere din cauze unei neînțelegeri ivite. Anume, I. P. Ș. Sa mitropolia Ardealului a cerut țării înființarea unui Sinod al Ardealului pe lângă acel al României Mari, din București. Ori, astfel nu au admis unii înalți clerici și I. P. S. S. mitropolia Primat ce socoate, după cum spune și plănuirea legii de unificare că un al doilea Sinod ar strica unitatea Bisericească și ar fi contra canoanelor. Noi credem că în interesul mare al neamului micile neînțelegeri cu caracter religios trebuie să dispară cu atât mai mult cu cât fața unei Biserici nu stă în Sinodul ei ci în modul cum își îndeplinește datoriile față de Patrie și neam, conducându-l pe calea prapășirei

O altă neînțelegere s'a ivit în chestiunea Catedralei dela Alba Iulia, ne putându-se stabili în ce jurisdicțiune cade, adică cine o va avea în grijă, mitropolia Ardealului sau Sf. Sinod. După discuțiunile s'a statornicit că această catedrală va fi supusă mitropoliei Ardealului, Sf. Sinod putând hotărâ acolo doar măsurile de încoronare ce se vor lua.

Viața medicală. Un doctor modest, d-l Puțreanu, medic al băilor Olănești și al sanatoriului de tuberculoși din aceeași localitate, a descoperit după 20 de ani de cercetări un serum, adică un leac obținut prin prepararea sângelui unui animal, care vîdică tuberculoza sau oftica.

Încercările ce s'au făcut cu acest leac au dat rezultate uimtoare. Bolnavii ce veneau pe targă, după 2-3 injecțiuni se simțeau întremați, având poftă mare de mâncare și ne mai suferind de frigurile atât de rele ale ofitei. Constatându-se aceste efecte și ziarele ocupându-se pe larg de năua descoperire, consiliul sanitar superior ca și societatea de profilaxie a tuberculozei, adică de stingere a ofitei, unindu-se cu direcțiunea asistenței (ajutorului) sociale din ministerul muncii, au trimis la Olănești un număr de bolnavi în tratament, spre a se constata rezultatele și dacă se vor dovedi bune, să se ia măsurile pentru răspândirea trata-

mentului și îndreptarea nenunțării bolnavi de ofitea ce zac fără ajutoare, neavând mijloacele trebuitoare tratamentului. D-l Dr. Puțreanu care nu este numai un om de muncă și de știință dar o inimă bună și devotată bolnavilor, va ști desigur să asigure nu numai succesul serului descoperit dar și puțința ca el să vie în ajutorul bolnavilor săraci. Căci oftica lovește mai mult în săraci decât în bogăți și din cei un milion de bolnavi ce-i avem în țară, — nouă sute de mii, nu pot desigur să plătească cei 6000 lei, cât costă injecțiunile, nici drumul și întreținerea la Olănești.

Ministerul muncii cât și societățile de binefacere trebuie deci să intervine pentru ca, după ce milioane de oameni au murit la noi de ofitea, azi, când leacul a fost descoperit de un român, cinste mare pentru întregul neam, să avem necinstea ca el să servească streinilor în timp ce în România se vor stingea cu zile bolnavii săraci.

De peste hotare

Ungaria după ce a scăpat de Carol de Habsburg, neputând rămâne fără un tiran, îl ve face după cât se pere „rege” pe Horthy. În acest scop au și început a ține bandele albe pe toți cei bănuți de împotrivire ba încă mai multe, au pătruns în Budapesta unde fură și omoară ca-n codru. Văzând această ne-mai pomenită teroare oamenii politici mai înțelepți au hotărât să-i pue capăt prin arestarea lui Pronay și Haias, șefii bandelor. Amiralul Horthy n'a admis însă ca prietenii și rudele lui ce-i pregătesc încoronarea ca Rege, să fie arestați și pentru aceasta primul ministru Bethlen, împreună cu întreg ministerul, și-a dat demisia. Până la formarea noului guvern „adunarea națională” adică sfatul țării maghiar, și-a întrerupt ședințele.

Austria, Cehoslovacia și Germania răspunzând măsurii luate de România de-a bloca, adică de-a nu mai libera depozitele streine, au blocat la rândul lor depozitele (bani depuși) românești ceiace va aduce multă stânjenire operațiunilor comerciale și industriale în urma căreia vor suferi însă mai mult sus arătatele state, noi având puțința să ne procurăm și din altă parte cele trebuitoare pe când vitele și grâul nostru vor fi de mare trebuință la ei.

În Belgia socialiștii din toate țările adunați în „internațională” II-a au refuzat alimentele ce rufe de sovietele rusești, dovedindu-se astfel că chiar socialiștii cinstiți nu pot consimți să ajute regimul de jaf și crime al bolșevicilor.

La Washington conferința san sfatului, pentru dezarmare s'a ocupat de România cu prilejul cererei delegatului Italiei de-a se dezarma Iugoslavia ce este un pericol pentru italieni. Briand, primul ministru francez, a răspuns că Iugoslavia, România, Cehoslovacia și Polonia fiind state aliate, nu dușmane, nu pot fi silite să dezarmeze atât timp cât ele nu participă la conferință pentru ca hotărârile ce se vor lua să fie cu aprobarea lor. Desigur că răspunsul d-lui Briand este cel drept, și mai mult încă, chiar dacă am lua parte la Conferință, încă n'am putea hotărâ dezarmarea ce ne-ar da pradă ușoară dușmanilor, pământul și libertatea țării nemaî fiind prin nimic garantate.

În privința dezarmării pe mare, conferința dela Washington pare că va avea un rezultat bun. Japonia, Anglia și Statele Unite arătându-se foarte împăcinoase.

— Buciumi. —

No. 74-1921

In amintirea lui Augustin Bunea

În 14 August 1921 s'a făcut în mod solemn deschiderea „Casei naționale Dr. Augustin Bunea” și a „Bibliotecii populare” în comuna Vad.

„Comitetul cultural din Vad” a hotărât ca aceste două instituțiuni folositoare pentru popor să poarte numele celui mai vrednic fiu al acestei comune fruntaș de pe valea Oltului, a mult regretatului canonic mitropolitan din Blaj și membru al Academiei române Dr. Augustin Bunea, care în scurta sa viață a lucrat așa de mult pentru biserică și neamul său și care întreaga sa avere — deși modestă — a lăsat-o prin testament pentru scopuri bisericesti și culturale românești; iar bogata și prețioasa sa bibliotecă a donat-o întreagă în folosul tinerei studioase din Blaj.

De aceea „Comitetul cultural din Vad” ales pentru administrarea „Casei naționale” și a „Bibliotecii populare” face un călduros apel către înaltele ministere: a Cultelor și a Artelor, a Instrucțiunii publice, a Agriculturii și a Domeniilor; apoi către Academia română, a cărei membru a fost, către Liga culturală și Asociațiunea pentru literatură și cultura poporului român, pentru care așa de mult a lucrat, către Consiliul de administrație al „Casei naționale” de sub direcțiunea domnului Manolescu, apoi către toți colegii, prietenii, stimulatorii și admiratorii acestui bărbat vrednic al neamului nostru; pe urmă către toate băncile și instituțiile de bani, către toate corporațiunile și instituțiunile economice-cultu-

Publicitatea Culturii Poporului

sale din întreaga România, pe care n'a avut fericirea de-a o vedea întregită, să contribuie după putere și bunăvoință cu efortul lor în scopul ridicării unei „Case naționale” care să poarte numele lui, în care se va instala și „Biblioteca populară” și dacă se va putea și un modest muzeu.

Cât pentru augmentarea unei biblioteci vrednice de numele lui, care așa de mult a iubit cartea, apelăm către toți cei amintiți mai sus, și către toată suflarea românească, care ține să contribuie cât de puțin la munca pentru ridicarea poporului nostru, să contribuie cu cărți, fai, reviste și obiecte pentru muzeu.

În modul acesta „Comitetul cultural din Vad” vrea să-i perpetueze memoria chiar în comuna sa natală, una dintre comunele cele mai învătate din județul Păgărașului, punându-l de exemplu pentru generațiile viitoare.

Banii, cărțile, foile, revistele și obiectele pentru muzeu se vor trimite pe adresa: „Casa națională Dr. Augustin Bunea”, comuna Vad, poșta Șercaia, județul Păgăraș, și se vor evita cu multă grijă pe cale ziaristică.

Vad, la 10 Septembrie 1921.

Comitetul cultural din Vad

Director: Secretar:

Ioan Bunea, Octavian Pop, parohul Vadului, învățător disjunct.

Publicațiune

Regimentul 17 Vânători cu reședința în Garnizoana Zalău Transilvania are nevoie, că în conf. cu ord. M. R., No. 37575/921, de un maistor Croitor și Cismar cu solda de submaistor clasa III, plătiți cu solda de Plutonieri, plus toate drepturile unui reangajat caz lemne, gaz și celelalte articole prevăzute de legea de reangajare. Cei ce doresc a ocupa aceste posturi vor înainta actele de urgență la reședința de mai sus.

p. conf. adjutantul Reg.

Locot. Stanciu

Acel ce răspândesc ziarul **Cultura Poporului** împlinesc o datorie de bun Român.

MICA PUBLICITATE

DE VÂNZARE, un ferestru circular (diametru 85 c. m. Informații la A. S. și rului. 01

CAUT: 3 camere goale și bucătărie. Oferte e la ziar sub A. S.

BANCA ROMANEASCA

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social 160,000.000 Lei

Sediul Central: BUCUREȘTI.

SUCURSALE:

Arad, Băi, Brașov, Bazargic, Chișineu, Cernăuți, Constanța, Galați,

Cluj, Ismail, Târgu-Mureșului, Oradea-Mare, Sibiu, Tulcea, Timișoara.

Face orice operațiuni de bancă.

BANCA NAȚIUNEI

SOCIETATE ANONIMĂ

CAPITAL SI REZERVE LEI 175.000.000

BUCUREȘTI

CALEA VICTORIEI 98 (Piata Palatului Regal)

BANCI AFILIATE: LONDRA, PARIS, MILANO, VIENA, BRUNN (Ceha-Slovacia etc.)

BCU Cluj / Central cum și în principalele orașe din țară.

Execută orice operațiuni de Bancă în general. — Scont. — Avansuri pe ipotecă, gajuri de efecte publice, secțiuni și mărfuri. — Efectuează plăți și încasări. Emite cecuri și scrisori de credit în țară și în străinătate. — Primește depunerile spre fructificare. — Execută ordine de Bursă. — Conturi curente.

A apărut

„COMOARA SUFLETULUI”

care cuprinde:
cântece populare de iubire și despre fire
cântece de plugărie, păstorie și pescărie,
cântece ostășești, colindzi, urături, rugăciuni ș. a. pentru toate vârstele,
stăruile sufletușii și îndelungirile
poporului român. □□□□□□□□

Prețul (128 pagini) Lei 4.

Revânzătorilor rabat. — Se comandă de la
Librăria „ȘCOALA ROMÂNĂ” din Suceava
(Bucovina). □ Costul se trimite înainte.

În Editura „Școala Române” au apărut de asemenea și alte cărți religioase — populare, de cântece, povestiri ș. a. al căror catalog se trimite gratuit oricui îl cere. □ Spre a înlesni onor. cetitorilor cunoașterea cărților noastre, îi rugăm să binevoiască a ne înștiința în care gazete citite de ei, ar dori să publicăm titlul și prețul cărților □ noastre, care după cuprins sunt foarte folositoare. □

BANCA CENTRALA

Pentru industrie și Comert s. p. a.
Cluj, Str. Regina Maria No. 6--8
(casele proprii).

Capital social Lei 50,000.000 deplin vărsat

Sectia de Bancă ● Sectia de Mărfuri

FILIALE:

Sibiu, Arad, Turda, Alba-Iulia, Hațeg,
Satu-Mare, Reprezentanți stabili în Bu-
curești, Kosice, Praga și Viena.

ANUNCIURILE și RECLAMELE se primesc la Agentia „Soarele” Cluj, Strada Iuliu Maniu, 3